

TALOUDEN TASAPAINOTTAMISOHJELMA 2026-2028

Tiivistelmä ohjelman sisällöstä ja esitetyt toimenpiteet

Ohjelma sisältää toimenpiteitä, joilla Juupajoen kunnan nopeasti heikentynyt taloustilanne pyritään kääntämään tasapainoiseksi ja tilikauden tulos positiiviseksi vuodelle 2028, kunnan toimintakyky samalla säilyttäen.

Toimenpiteet ovat seuraavat:

1. Tasapainotustoimet käyttötalouteen vuodelle 2026, toimeenpantavissa heti (vaikutus käyttömenoihin - 150 000 €)
2. Tasapainotustoimet vuodelle 2027, valmistellaan vuoden 2027 talousarvioon (vaikutus käyttömenoihin -281 000 €)
3. Veroprosentin nosto 8,40 --> 9,30 vuosille 2027-2028, päätetään marraskuussa 2026 (arvioitu vaikutus verotuloihin + 315 000 €)
4. Kiinteistöveroprosenttien nosto vuosille 2027-2028 seuraavasti, päätetään marraskuussa 2026 (arvioitu vaikutus verotuloihin yhteensä + 58 000 €):
 - Vakituiset asuinrakennukset 0,45 --> 0,55 (vaikutus + 45 000 €)
 - Muut asuinrakennukset 1,05 --> 1,15 (vaikutus +8 000 €)
 - Rakentamaton rakennuspaikka 0,00 --> 2,00 (vaikutus tuntematon)

Asiakirjan tarkoitus ja säädöspohja

Kuntalain 110 § määrittelee kunnan talouden hallintaa seuraavasti:

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen.

Tämän asiakirjan tarkoituksena kuvata Juupajoen kunnan syksyn 2025 ja talven 2026 aikana nopeasti muuttunutta taloustilannetta ja -näkyviä, linjata perusteltuja säästötoimenpiteitä vuodelle 2026 sekä toimia vuoden 2027 talousarvion valmistelun käynnistykseenä.

Verotulojen ja valtionosuuksien nopea, yhtäaikainen lasku vuonna 2026 ja pienen kunnan vähäinen taloudellinen liikkumavara tekevät ensimmäisten arvioiden mukaan tasapainotilan saavuttamisen taloussuunnitelmakaudella 2026-2028 ilman toimenpiteitä käytännössä mahdotonta. Valmisteltu talouden tasapainotusohjelma on ensimmäinen vastaus tilanteen hallitsemiseksi. Kuntalain vaatimuksesta taloussuunnitelman tasapainosta tai ylijäämäisyydestä seuraa käytännössä se, että viranhaltijavalmistelun on esitettävä realistisia tasapainotustoimenpiteitä siten, että tasapainotavoite täyttyy ja kuntastrategiaa noudatetaan.

Laadinnan prosessi ja periaatteet

Tasapainottamisohjelma on laadittu kunnanjohtajan johdolla, laajennetun johtoryhmän toimesta. Taloustilanteesta annettiin info kunnanhallitukselle 30.3.2026, ohjelman valmistelun käynnistämisestä ilmoitettiin kunnanhallitukselle 20.4.2026 ja valtuustoryhmien puheenjohtajista valtuuston ja hallituksen puheenjohtajasta sekä johtoryhmästä koostuva ns. pyöreän pöydän kokoonpano käsitteli asiaa 11.5.2026.

Tasapainottamisohjelma ja säästökohteet on valmisteltu siten, että säästötoimenpiteet eivät vaaranna organisaation perustoimintakykyä ja kuntalaisten kokema palvelutaso laskee mahdollisimman vähän. Henkilövähennykset tapahtuvat määräaikaisten tehtävien jatkotarvetta arvioimalla sekä vastaavasti eläköitymisiä hyödyntämällä. Juupajoen kunnan kokoisessa organisaatiossa yksittäinen toimija on lähes aina koko toiminnon tai palvelun kannalta oleellinen tekijä, jolloin vakituisen henkilöstöön kohdistuva muutokset tulisivat tapahtua aina kokonaisvaltaisen suunnittelun ja uudelleenorganisoinnin kautta.

Ohjelma sisältää säästökohteita vuodelle 2026, joiden toimeenpano voi alkaa välittömästi. Säästökohteet on kuvattu talousarvion sitovuustasoja tarkemmalla tasolla. Kohteista voidaan syksyn aikana erikseen päättää muutostalousarvioina, mutta toiminnan kannalta tämä ei ole välttämätöntä.

Vuoden 2027 talousarvioon kohdistuvat säästötoimenpiteet ja veroprosenttilinjaukset eivät ole valtuustoa tai valmistelua sitovia, vuoden 2027 talousarvio ja veroprosentit valmistellaan ja päätetään omana prosessinaan normaalisti loppuvuodesta. Valtuuston päättämät tasapainottamisohjelman linjaukset kuitenkin lähtökohtaisesti sisällytetään valmisteluun, mikäli kohdekohtainen tilanne ei oleellisesti muutu.

Ohjelman valmistelu ja sisältö noudattavat kuntastrategian kirjauksia: *Toimintaperiaatteemme kaikissa kehityskuluissa on turvata kuntalaisten hyvinvointi, laadukkaat palvelut ja toimiva yhdyskunta sekä strategian painopistettä kestävä talous itsenäisyyden takeena.*

Kouluverkko- ja tilaratkaisut on jätetty tarkoituksella tasapainottamisohjelman ulkopuolelle. Ohjelman aikajänne on 2026-2028 ja kouluverkko- ja tilaratkaisut talousvaikutuksiltaan nopeimmillaankin tätä hieman hitaampia.

Taloudellinen tilanne, verotulot ja valtionosuudet

Verotulot heikkenivät jo vuoden 2025 aikana ja vuoden tilipäätöksessä verotulot alittivat budjetoidun 204 000 eurolla ollen lopulta 4,43 miljoonaa euroa.

Ohjelman laatimisen taustalla ovat erityisesti vuoden 2026 talousarvioon voimakkaasti laskeneet valtionosuudet, jotka olivat vuonna 2025 1,23 miljoonaa euroa mutta vuonna 2026 enää 673 000 euroa. Tämän lisäksi kuntaliiton kevään 2026 verotuloennusteet heikkenevät edelleen, verotulokertymäksi odotetaan 4,38 miljoonaa euroa, joka on 326 000 euroa vähemmän kuin talousarviossa, laskun kohdistuessa yhteisöveroon. Seurattu kunnan reaalin verotulokertymä tukee ennustetta.

Yhteensä kunnan päätulon lähde eli verorahoitus (verotulot ja valtionosuudet) vähenee vuodesta 2025 yhteensä 10,8 % (609 000 euroa) vuodelle 2026, kunnan kokonaistuloista (verorahoitus + toimintatuotot) lasku on 7,3 %. Pudotus on suuri ja nopea. Taustalla ovat taloustaantumaa ja ennen kaikkea kunnan väkiluvun laskeminen, ei voida olettaa, että verorahoitus jatkuvasti kasvaisi kunnan jatkuvasti pienentyessä.

Juupajoen kunnan rahoitustilanteen erityispiirre on asukalaskuun nähden hyvin suuret yhteisöverot, jotka maksetaan yritysten tuloksesta monimutkaisen tasausjärjestelmän kautta paikallisuus huomioiden. Ongelma syntyy kunnan talouden riippuvuudesta tästä kertymästä, johon kunta ei voi vaikuttaa lyhyellä tähtäimellä lainkaan ja pitkälläkin tähtäimellä vain hyvin välillisesti. Yleisessä tapauksessa kunnan toiminnan pitäisi perustua enemmän kunnallis- ja kiinteistöverotuloille (joiden taso on kunnan säädeltävissä) ja nähdä yhteisöverotuotot pikemminkin ylimääräisenä kertymänä. Toisaalta suuri yhteisöveron tuotto on mahdollistanut kunnallis- ja kiinteistöveron pitämisen verrokkikuntia alhaisemmalla tasolla.

Tuloslaskelmatarkastelu

Seuraavassa taloussuunnitelmakauden 2026-2028 tuloslaskelmassa osoitetaan lähtöoletuksiin perustuen, että vuoden 2028 talousarviossa/tilipäätöksessä positiivinen tulos on mahdollinen, mikäli ennakoimattomia merkittäviä tekijöitä ei ilmaannu.

Tuloslaskelma perustuu seuraaviin lähtöoletuksiin:

- Pohjana on vuoden 2026 talousarvio, 1/2026 valtionosuuspäätökset ja 5/2026 kuntaliiton verotuloennuste vuosille 2026-2028
- Ohjelman tasapainotustoimet 2026 ja 2027 toteutetaan
- Toimintamenot kasvavat korkeintaan +1% (tasapainotustoimien jälkeen) vuosina 2027-2028)
- Toimintatulot kasvavat vähintään +2% vuodessa 2027-2028
- Veroprosenttien korotukset toteutetaan syksyllä 2026 ohjelman mukaisina
- Kiinteistörekisterien tarkistusprojekti tuottaa 20 000 euroa vuodessa lisätuloja 2027-2028
- Aktiivisempi kassavarojen sijoittaminen tuottaa noin 30 000 euroa vuodessa lisätuloja 2027-2028
- Valtionosuudet pysyvät vuoden 2026 matalalla tasolla vuosina 2027-2028.

Tuloslaskelma (ulkoinen, kunta+vesilaitos)						
1 000 €						
		TP2025	TA2026	TA26korj	TS27korj	TS28korj
Toimintatuotot		1 873	1 881	1 929	1 968	2 007
Toimintakulut		-7 001	-6 956	-6 806	-6 742	-6 809
Toimintakate		-5 128	-5 075	-4 877	-4 774	-4 802
Verotulot		4 431	4 703	4 377	4 629	4 748
kunnallisvero		2 643	2 862	2 911	3 154	3 214
yhteisövero		1 236	1 252	906	824	863
kiinteistövero		553	589	560	651	671
Valtionosuudet		1 227	703	672	672	672
Rahoitustuotot- ja kulut		43	-33	50	80	80
Vuosikate		573	298	222	607	698
Poistot ja arvonalentumiset		-701	-564	-648	-648	-648
Tilikauden tulos		-128	-266	-426	-41	50
Poisteron lisäys tai vähennys		11	11	11		
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		-117	-255	-415	-41	50

Kuvassa sarake TA26 tarkoittaa kunnanvaltuuston joulukuussa 2025 hyväksymää talousarviota, TA26korj – TS28 korj kuvaavat tasapainotusohjelman mukaan muokattuja talousarvioita ja taloussuunnitelmia.

Palveluiden lakisääteisyystarkastelu

Kunnallisista palveluista ja taloudesta keskusteltaessa keskustellaan myös palveluiden lakisääteisydestä ja niiden tuottamisen vapaaehtoisuudesta. Suurin osa kunnan palveluista on lakisääteisiä, eli niiden järjestämisestä on säädetty laissa.

Osassa palveluita laki määrittää sisältöjä hyvin tarkkaan (mm. perusopetus ja varhaiskasvatus), osassa hyvin väljästi (mm. kirjasto- ja nuorisopalvelut). Väljästi säännellyissä palveluissa kunta itse määrittää palvelun määrä- ja laatutason tarkoituksenmukaisuusperusteilla ja strategiansa mukaisina. Murto-osa kunnan palveluiden volyymistä ja kustannuksista koskee täysin vapaaehtoisia, vain tarkoituksenmukaisuusperusteella järjestettyjä palveluita. Lisäksi osa toiminnasta on rakenteellista: Kunnan lakisääteinen hallinto on määritetty lopulta hyvin kevyesti kuntalaissa (kunnassa on oltava valtuusto, hallitus, tarkastuslautakunta ja kunnanjohtaja tai pormestari) mutta käytännössä kunnan yleishallinto tarvitsee toimiakseen henkilökuntaa toteuttaakseen edes laissa säädetty, saati tarkoituksenmukaiset ja strategiassa linjatut tehtävät, tavoitteet ja työnantajavelvoitteet.

Juupajoen kunnan toimintoja on jäsennetty em. Tarkastelunäkökulmalla liitteessä 1.

Säästötoimet

Seuraavaan taulukkoon koottuja säästötoimia esitetään toteuttaviksi. Vaikutukset vuodelle 2026 ovat yhteensä -150 000 euroa, verrattuna vuoden 2026 talousarvioon. Vaikutukset vuodelle 2027 ovat yhteensä -276 000 euroa, myös verrattuna vuoden 2026 talousarvioon.

Säästöimet ja kohteet ovat seuraavat:

Säästötoimi	Vaikutus TA2026	Vaikutus TA2027	Huomioitavaa
Suunnittelu- ja kehittäminen	15 000	15 000	Ei ennakoitua käyttöä toistaiseksi
Valtuustoseminaari	5 000	5 000	Järjestetään Juupajoella
Työterveyskustannukset	5 000		Toteuman perusteella
Työllisyyssetelien heikko kysyntä	10 000		Toteuman perusteella
Toimistosihteerin tehtävän täyttämättä jättäminen	10 000	35 000	
Joululahjamesut	5 000	5 000	Tapahtumajärjestäminen ei kunnan ydintoimintaa
Maksettu markkinointi	5 000		Kampanjan supistaminen
Tunnetaito-ohjaus ja vanhemmuuden tuki	5 000	5 000	Loppuu syksystä, ei valmistella 2027
Varhaiskasvatuksen lomat	3 000	3 000	Lomien tarkka suunnittelu
Koulunkäynninohjaajan ja koulusihteerin tehtävien yhdistäminen	5 000	15 000	Edellytys täyttölupa yhdistelmätehtävälle
Päiväkodinjohtajan resurssi		40 000	Alueellinen yhteistyömahdollisuus
Perusopetuksen kuntakohtaiset tunnit		2 000	Musiikki 2 vvt, liikunta 3 vvt, vaikutus on per vvt, vaikutukset vasta 08-12/2027
Koulunkäynninohjaajaresurssi	15 000	40 000	Vähennys eläköitymisen kautta.
Varhaiskasvatuksen erityisopetuksen järjestäminen	5 000	10 000	Alueellinen yhteistyömahdollisuus
Varhaiskasvatuksen ruokakuljetus		9 000	Sopimus vain 2026 loppuun, muutos omaksi työksi
Kirjaston hankinnat	1 000		
Perusopetuksen hyvinvointiohjaajan tehtävä	14 000	35 000	Lakkautus, määräaikainen tehtävä päättyy kesällä 2026
Vapaa-aikapalveluiden hankinnat ja toiminta	3 000		
Sivistyksen hallinnon asiantuntijapalvelut	6 000		
Koulutus- ja kulttuuripalvelut (sivistyspalveluiden henkilökunta)	2 000		Vähäinen käyttö
Toimisto- ja koulutarvikkeet	1 000		
Kalusto	3 000		
Tenavattonni		14 000	Päättyy 2027
Kiinteistönhoidon päivystyksen sopimukset		10 000	Nyt taso 20 000, syksyllä 2026 uudelleen neuvottelu tai kilpailutus
Yksityistieavustukset	10 000	20 000	2026 peruskorjausavustus ei jaeta, 2027 tason lasku
Teiden auraus	5 000		Perusteena alkutalven vähälumisuus
Ruokalistan suunnittelu	3 000	3 000	
Siivouksen kalustohankinnat	10 000	10 000	Hankinnat ehdittiin tekemään 2025
Keittiön kalustohankinnat	4 000		Hankintojen siirto
Yhdistysten avustukset		5 000	Kootaan kaikki avustustyyppiset määrärahat yhteen vuodelle 2027
YHTEENSÄ	150 000	281 000	

Vaikutukseltaan vuodelle 2026 merkityt toimet on tarkoitettu toteutettavaksi vuoden 2026 talousarvion sisällä, jolloin vaikutus saadaan jo kuluvana vuonna. Toimeenpano tapahtuu valtuuston tasapainottamisohjelmapäätöksen kautta ilman erillisiä muita päätöksiä. TA26-kohteet eivät edellytä muutostalousarvion laatimista, mutta ne voidaan muutostalousarvioon loppuvuoden aikana sisällyttää, mikäli muut tekijät sitä edellyttävät.

Ne säästötoimet, joille on merkitty vaikutus vasta vuodelle 2027, ovat tarkoitettu otettavaksi huomioon syksyllä vuoden 2027 talousarviota valmisteltaessa eli ne lähtökohtaisesti sisällytetään kunnanjohtajan talousarvioesitykseen, ellei tilanne ole ao. toimen kohdalla ole perustellusti muuttunut. Valtuuston päätös talouden tasapainottamisohjelmasta ei sido valtuustoa itseään, kun se päättää vuoden 2027 talousarviosta.

Tasapainottamisohjelma säilyttää kunnan toimintakyvyn. Tasapainotustoimet tulevat näkymään hieman joissakin palveluissa, mutta kokonaisuutena varsin vähän. Merkittävimmät säästövaikutukset muodostuvat määräaikaisten työsuhteiden päättymisten ja eläköitymisten hyödyntämisestä ja ylikunnallisista yhteistyöjärjestelyistä. Toinen tärkeä teema kohteiden valinnassa on aiempaa tiiviimpi kunnan ydintehtäviin keskittyminen.

Veroprosentit vuodelle 2027

Juupajoen kunnan veroprosentti on ollut vuosia varsin kilpailukykyinen verrokkiluokassaan myös Pirkanmaalla ja erityisesti rajanaapureiden kesken. Myös kiinteistöveroprosentit ovat varsin maltilliset.

Pirkanmaan vero% 2026	Kunnallis- vero	Maapohja Yleinen	Yleinen rakennukset	Vakitunen Asunto	Muut Asunnot	Yleis- hyödyllinen	Rakentamaton rakennuspaikka	Voima- laitos
Akaa	9,90	1,30	1,10	0,65	1,25	0,00	6,00	3,10
Hämeenkyrö	10,10	1,30	1,05	0,53	1,15	0,00	4,50	3,10
Ikaalinen	9,90	1,30	1,23	0,59	1,19	0,00	3,00	3,10
Juupajoki	8,40	1,30	1,15	0,45	1,05	0,00	0,00	2,00
Kangasala	9,40	1,30	0,93	0,43	1,03	0,00	4,00	0,00
Kihniö	9,40	1,30	1,16	0,58	1,14	0,00	0,00	2,85
Kuhmoinen	9,10	1,30	1,10	0,60	1,20	0,00	0,00	3,10
Lempäälä	8,40	1,30	0,95	0,45	1,00	0,00	6,00	0,00
Mänttä-Vilppula	9,90	1,30	1,10	0,60	1,15	0,00	0,00	3,10
Nokia	8,40	1,30	1,00	0,55	1,04	0,00	6,00	3,10
Orivesi	9,40	1,30	1,10	0,60	1,45	0,00	3,00	0,00
Parkano	9,40	1,30	1,10	0,52	1,10	0,00	0,00	3,10
Pirkkala	7,90	1,30	1,05	0,55	1,05	0,00	3,00	0,00
Punkalaidun	9,40	1,30	1,12	0,60	1,12	0,00	4,00	3,10
Pälkäne	8,90	1,30	1,10	0,54	1,16	0,00	0,00	0,00
Ruovesi	9,40	1,30	1,15	0,60	1,30	0,00	2,50	3,10
Sastamala	8,90	1,30	0,93	0,45	0,98	0,00	2,00	3,10
Tampere	7,60	1,30	1,25	0,65	1,10	0,40	5,00	3,00
Urpala	10,30	1,30	1,20	0,65	1,25	0,00	0,00	3,10
Valkeakoski	9,10	1,40	1,40	0,65	1,10	0,00	0,00	2,85
Vesilahti	9,30	1,30	1,25	0,55	1,40	0,00	3,00	0,00
Virrat	8,60	1,30	0,93	0,45	1,00	0,00	0,00	3,10
Ylöjärvi	9,20	1,30	0,98	0,41	1,00	0,00	3,00	3,10

Kunnallisveron tuotto asukasta kohden oli Pirkanmaalla vuoden 2025 tilinpäätösten mukaan seuraava:

Huomioitavaa on, että Juupajoen kunnallisverokertymä saavutetaan alhaisemmalla veroprosentilla kuin verrokkikunnissa. Veroprosentin nostaminen 0,1 prosenttiyksiköllä tuottaa noin 35 000 euroa kunnallisverotuloa vuodessa.

Talouden tasapainottamisohjelmassa esitetään veroprosentin nostamista 8,40:stä 9,30:een vuosille 2027-2028. Nosto tuottaa noin 315 000 euroa verotuloja vuodessa, veroprosentin pysyessä edelleen kilpailukykyisenä naapurikuntiin verrattuna sekä laajemmin pirkanmaalaisittain verrokkikuntiin verrattuna.

Kiinteistöveroja esitetään nostettavaksi seuraavasti vuosille 2027-2028:

- Vakituiset asuinrakennukset 0,45 --> 0,55 (vaikutus + 45 000 €)
- Muut asuinrakennukset 1,05 --> 1,15 (vaikutus +8 000 €)
- Rakentamaton rakennuspaikka 0,00 --> 2,00 (vaikutus tuntematon)

Nostot tuottavat yhteensä 53 000 euroa kiinteistöverotuloja vuodessa. Rakentamattomien rakennuspaikkojen verottaminen voi kannustaa erityisesti kesämökkirakentamiseen tai myyntiin rakentajille. Kiinteistöveroprosentit pysyvät kilpailukykyisinä edelleen nostoesityksenkin mukaisina.

Harkinnanvarainen valtionosuus

Kunnille myönnettävä harkinnanvarainen valtionosuus on valtion taloudellinen tuki, jota kunta voi hakea poikkeuksellisissa taloudellisissa vaikeuksissa. Se ei ole automaattinen rahoitus kuten tavallinen valtionosuus, vaan sen myöntäminen perustuu tapauskohtaiseen harkintaan.

Kunnan valtionosuutta voidaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Taloudellisen tuen tarpeeseen vaikuttavina seikkoina otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Suunnitelma tulee liittää valtionosuuden korotusta koskevaan hakemukseen. Valtionosuuden korotuksen myöntämiselle ja käytölle voidaan asettaa myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos suunnitelmaa tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu.

Valtionosuuden korotusta haki vuonna 2025 55 kuntaa ja haettu summa oli yhteensä 57,6 miljoonaa euroa. Kolmekymmentäyksi kuntaa sai tukea yhteensä 10 miljoonaa euroa. Korotusten asukaskohtainen vaihteluväli on 30 eurosta 200 euroon ja keskimäärin korotusta myönnettiin 73 euroa asukasta kohden. Euromääräisesti korotusten vaihteluväli on 32 000 eurosta noin yhteen miljoonaan euroon.

Juupajoen kunta harkitsee harkinnanvaraisen valtionosuuden hakemista vuonna 2026, päätös hakemisesta tehdään erikseen.